

Mer enn 60 år var gått siden de tok farvel med hverandre – Borghild og Gunhild. Avstanden var bare noen kilometer, men det hadde aldri blitt noe av at Borghild gikk på besøk. Men så, i midten februar, møttes de to venninnene plutselig på nytt.

Tekst: Sjur Harby Foto: Trond Skovdahl

Filledokka hennes Borghild

Fotografen og jeg har nettopp vært innom Rød Herregård i Halden og hentet ut museumsnummer "ØR 93. Dukken Gunhild laget av Alma Stangebraaten, og dukkeseng laget av Hans Stangebraaten i 1911 til deres datter Borghild, dødt på Hafsørød i 1910. Giver: Borghild Hansen". Hun er forskriftsmessig pakket, i silkepapir og svart plast. Filledokka Gunhild er på midlertidig utlån fra Halden Historiske Samlinger og skal treffe sin Borghild igjen.

nnover i lddeskogene

Vel anbrakt i baksetet kjører Gunhild og vi gjennom byen. Ved Imanuelkirken tar vi til venstre og fortsetter opp forbi festningen der Gunhild til vanlig ligger i sin seng. Med wienerbrød fra Kiwibutikken, den siste før Riksgrensen, går turen over Iddeletta inntil vi passerer middelalderkirken på Idd og tar av mot Aspedammen. På høyre side ligger tuftene av industrieventyret Herrebøe Fajance Fabrique som i 1759-1772 produserte dekketøy av fineste merke. Rett foran oss ligger Vevlen, den

gamle lystgården som Eidsvoldsmannen og kong Carl Johans fortrolige venn kanselliråd Carl Adolf Dahl, i nødsårene 1808-1812 lot bygge for sin kones penger i passe avstand fra byen.

Stigningen er bratt, vegen glatt, tåken letter og jordene forsvinner. På Aspedammen blir husene færre og skogen tettere. Men ennå er det 15 minutter igjen å kjøre. Ved nordenden av Ørsjøen ligger tre hus. Borghild bor i det midterste. Vi er fremme!

Gjensynet

I vinduet står Borghild Hansen, ganske nylig fylt 93 år. Forberedt på å fortelle om Gunhild – filledokka som ble til av nevenyttige foreldre i ledige stunder før jul i 1911. Borghild selv var knappe året den gang.

Filledokker kunne være så mangt. Ofte ikke mer enn en gammel strømpe fylt med filler, et nødtørftig brodert ansikt med litt ullgarn til hår. Men med Gunhild var det annerledes – nesten som et lite menneske lå hun der med

armer og ben, myk, varm og smilende. Litt tung kanskje, men alldeles deilig å holde i.

Gunhilds hår var også av brunt ullgarn, men det var tykt, krøllte og holdt på plass av en fargerik og forseggjort lue. Kjolen hennes var Borghilds første, i blomstrete bomullsstoff, innsvinget i livet og med hvit blondekrave om halsen. Under kjolen et skjørt i hjemmevevet ullstoff med røde og sorte striper, og gode, strikkede strømper, lyse med et par røde striper et stykke opp på leggen. Dessuten, Gunhild hadde egen seng. Med halmmadrass, laken, vattert dyne og overlaken med hekling.

Hodeputen hadde mellomverk. Men da Gunhild kom til verden, var hun uten navn. Det kom først da Borghild lærte å snakke.

Ut av plasten – opp av sengen

Kaffen er kommet på bordet, kakene pakket ut – en eske blir båret inn fra bilen og lagt på divanen. Om Borghild vet hva dette er? Nei, det er ikke godt å mene noe om slikt. Likevel lett underende, det kunne vel ikke være...? Plasten forsvinner og frem kommer en trekasse, solid utført, dekket med hvitt silkepapir. Borghild drar kjensel på kassen, fjerner papiret – og der, under et gulnet overlaken stikker et hode opp. Gunhild! Borghild Hansen lar fingrene gli over dynen, over Gunhilds ansikt,

retter på luen, trekker så dynen til side og løfter Gunhild ut. Hver del granskes. Borghild kommenterer: kjolen, ullstoffet, fastheten, viser frem strømpene som har fått hull på seg. Gunhild har ingen tårer, men Borghilds øyne er blitt blanke.

Men tiden går...

Borghild Hansen skulle snakke om Gunhild, men praten finner lett nye veier. For en barndom kan romme så mange slags historier. Enkeltmennesker som Tora Hafsrød trer frem fra den gang. Kvinnen som ble sittende igjen som enke med ansvaret for 14 unger. Åtte var ukonfirmerte – men de klarte seg. Det handler om små samfunn og enkeltskjebner, om lange skoleveier, om oppofrende lærere som gjorde

ungenes skolegang til sin livsoppgave, om Ragna Braadland på Ør og om et Norge som er blitt så rart.

Ør grendesamling

Selvfølgelig fantes det andre dokker. Både Margit, bittelille Else, Solveig og så kjøpedokka Lilly da. Hun var sikkert den fineste, men det var Gunhild som hang med og som ble gitt bort da fru Braadland i mellomkrigstiden startet innsamling av gjenstander til grendesamlingen på Ør. Ennå står stabburet på Elgklev der grendas historie møysommelig ble samlet sammen. Alle hadde noe å gi bort, et mangletre, en tvillingvugge, veidemannsutstyr, et gammelt åkle. Til journalisten fra Smaalenenes Amtstidende uttalte Braad-

Det var i Stabburet på Elgklev at Ragna Braadland opprinnelig oppbevarte Ørsamlingen. Stabburet står fremdeles, men samlingen ble etter krigen overført til Halden Minders museum på Fredriksten festning.

Borghild Hansen trodde knapt sine egne øyne da silkepapiret ble fjernet og Gunhild kom til syne. Mer en 60 år var gått siden de sist hadde sett hverandre.

land den 4. september 1947: "I min barndom så jeg hvordan den gamle tradisjonelle brukskunsten ble ødelagt ved møtet med industrialismen. Jeg forsto at det var uvurderlige kulturverdier som på det viset gikk til grunne – og tidlig fikk jeg lyst til å redde det som reddes kunne". Ved gaver og kjøp vokste Ørsamlingen til å omfatte mer 600 gjenstander – det meste fra Idd og Enningdalen. I 1941 ble den åpnet for publikum og etter krigen overført til Halden Minders museum på Fredriksten.

En gang

Livet på skogen er stilnet. Ørsamlingen er for en stor del pakket ned av mangel på plass. Kanskje gikk det ikke slik fru Braadland hadde tenkt seg da hun ble spurt om hva som var hennes intensjoner med samlingen. "Den kan således bli et lite ledd i arbeidet for at vårt folk skal kjenne sin fortid og seg selv og dermed sette seg de rette mål", sa hun.

Men Gunhild vil være der, som et minne om to foreldre langt inne på skogen som ikke visste hva godt de gjorde til lille Borghilds første jul.

Sommarkurs på Rauland

Aktiv ferie, lær deg eit handverk i sommar

I juni og juli kan du velge mellom desse kursa:

Lafting Figurskjerjing Ølhøner Tægerbinding Sveiping Kolrosing Trearbeid-"helt rått" Løvsagarbeid Treskjerjing, dragestil og akantus Fletting m/pil Knivkurs Kubbestol Sliping av verktøy Filigranarbeid Sølvsmedarbeid Støyping i sølv Art clay silver Gull- og sølvknipling Fletting m/metaltråd Steinsliping Akvarell Malekurs Teikning Rosemaling Male myter og sagn Ikonmaling Blomsterdekorering Kreativitetskurs Kalligrafi Marmorering Lasering Toving Maskinstrikking Møbeltapetsering Omsying av klede Biletvev Bamsekurs Gyllenler Skinnfell-trykk og saum Historisk lærarbeid Skapande skrivning Forteljarkunst Bokinnbinding Papirlaging Papirmasjedokker Digital fotografering Baking i steinovn Matkurs, heimelaga pølser og jolepålegg Grunnkurs magedans Folkedans

Dei fleste kursa varer frå sundag kveld til laurdag foremiddag.

Ring eller skriv om kurskatalog.

Folkeuniversitetet, Rauland/Vinje Friundervisning

Raulandsakademiet A/S

3864 Rauland, tlf. 35073292, fax. 35073530

E-post: raulandsakademiet@online.no

Internettside: <http://www.raulandsakademiet.no>